

TA’LIM TIZIMIDA INNOVATSIYON TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Ismoilov To’ychi Jabborovich

*A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti dotsenti, p.f.n.,
Jizzax shahri, O’zbekiston
e-mail ismoilovt1958@gmail.com*

***Annotatsiya.** Tezisda bugungi zamonaviy ta’lim tizimida innovatsion texnologiyalarning kiritilishi va o’quv-tarbiyaviy jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanishga alohida e’tibor berilayotganligining asosiy sabablari bayon qilinadi.*

***Kalit so’zlar:** texnologiya, innovatsiya, strategiya, multimedia, metodik, pedagogik, innovatsion o’qitish, ijodiy jarayoni, kashfiyot, innovatsion ta’lim, yangilik, tanlash, qo’llash, intellektual faoliyat, innovatsion faoliyat, innovatsion salohiyat, innovatsiyani usullar.*

Bugungi kunda mamlakatimizda har bir soha va tizim faoliyatini innovatsion g’oyalar va texnologiyalar asosida olib borish dolzarb masaladir.

Bu borada Prezidentimizning 2022-yil 6-iyuldagi “2022-2026 yillarda O’zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to’g’risida”gi Pf-165-sonli Farmonida “So’nggi besh yillik islohotlar natijasida respublikada ta’lim sifati va qamrovini oshirish hamda rivojlantirish, kadrlar tayyorlash tizimining iqtisodiyot ehtiyojlariga moslashuvchanligini ta’minlash, ilmiy-innovatsion faoliyatni har tomonlama qo’llab-quvvatlash va rivojlantirish, mamlakatning innovatsion salohiyatini shakllantirish va yanada takomillashtirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bo’yicha samarali mexanizmlarni ishlab chiqishga qaratilgan normativ-huquqiy asoslar ishlab chiqildi va tubdan yangilangan”ligi qayd etilgan.

Ma’lumki, innovatsiya tushunchasi (lotincha novus yangi) – bu bozor talabidan kelib chiqqan holda jarayonlar va mahsulotlarning sifatli o’sish samaradorligini ta’minlash uchun joriy etilgan yangilikdir. Inson intellektual faoliyati, uning fantaziyasi, ijodiy jarayoni, kashfiyotlari, ixtirolari va ratsionalizatsiyasining yakuniy natijasi hisoblanadi. Mazkur faoliyat jamiyat hayotining ixtiyoriy bo’g’inini yangilash bo’yicha umumiy belgilarga, qonuniyatlar, yangilik kiritish mexanizmiga ega.

Innovatsiya - innovatsiya natijasi sifatida tushuniladi va innovatsion jarayon uchta asosiy bosqichning rivojlanishi sifatida qaraladi: 1) G‘oyani yaratish (ma’lum bir holatda, ilmiy kashfiyot), 2) Amaliy jihatlarida g‘oyalarni rivojlantirish va 3) Yangiliklarni amaliyotga tatbiq etish.

Ta’limdagi innovatsion faoliyat ta’lim sohasidagi innovatsiyalarning paydo bo‘lishiga qaratilgan kompleks faoliyatni o‘z ichiga oladi. Bu innovatsiyalar ta’lim jarayonini tashkil etishning usul va uslublari, ta’lim va tarbiya jarayonida foydalaniladigan resurslar, ilmiy nazariyalar va tushunchalar bo‘ishi mumkin.

Innovatsion faoliyat davrida yangiliklar, innovatsiyalar, tom ma’noda ta’lim jarayoniga kirib keladi. Shu sababli ta’lim tizimidagi innovatsiyalarni pedagogik jarayonlarga kiritish quyidagi bosqichda amalga oshirilishi mumkin:

- 1) Muammoni tahlil asosida aniqlash;
- 2) Mo‘ljallanayotgan ta’lim tizimini loyihalash;
- 3) O‘zgarish va yangiliklarni rejalashtirish;
- 4) O‘zgarishlarni amalga oshirish.

Innovatsiyalar ta’lim faoliyati jarayonida ham rivojlanadi. O‘quv jarayonida talabalarning nazariy va amaliy bilimlarini rivojlantirish amalga oshiriladi, keyinchalik ular innovatsiyalarni yaratish bilan bog‘liq bo‘lgan amaliy hayotning turli sohalarida qo‘llanilishi mumkin. Innovatsion ta’lim texnologiyalari uchta asosiy komponentga asoslanadi:

1. Zamonaviy, yaxshi qurilgan tarkib, uning asosi tadbirkorlik faoliyatining hozirgi voqeligiga javob beradigan kasbiy faoliyatdagi vakolatlardir. Mazmuni zamonaviy aloqa vositalari orqali uzatiladigan turli multimedia materiallarini o‘z ichiga oladi.

2. O‘qitishda zamonaviy, innovatsion usullarni qo‘llash. Bunday usullar bo‘lajak mutaxassisning kompetensiyalarini shakllantirishga, o‘quvchilarni faol o‘quv va amaliy faoliyatga jalb etishga, o‘quv jarayonida tashabbus ko‘rsatishga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak. O‘quv dasturlarini passiv assimilyatsiya qilish istisno qilinadi.

3. Ta’lim jarayonida zamonaviy infratuzilmaning mavjudligi. U ta’limning yangi shakllari va usullarini, xususan, masofaviy ta’limni qo‘llashga yordam beradigan axborot, texnologik, tashkiliy va kommunikatsiya komponentlariga asoslanishi kerak. Ta’limda innovatsion texnologiyalar o‘qitishda muayyan yondashuvlarni qo‘llash asosida qo‘llaniladi, ya’ni, yangi texnologiyalarni

rivojlantirish uchun asos bo’lgan talablar va maqsadlarni o’z ichiga olgan tamoyillar. Pedagogik sohadagi barcha innovatsiyalar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining hozirgi bosqichiga aniq mos kelishiga asoslanadi. Hozirgi vaqtda ular o’quvchilarning mustaqilligini rivojlantirishga, o’z-o’zini o’rganish va o’z-o’zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishga, o’quv dasturlarini mexanik ravishda emas, balki ongli ravishda o’zlashtirishga qaratilishi kerak.

Bugungi kunda ta’lim muassasalarining o’quv-tarbiyaviy jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanishga alohida e’tibor berilayotganligining asosiy sababi quyidagicha izohlashimiz mumkin:

*Birinchi*dan, innovatsion texnologiyalarda shaxsni rivojlantiruvchi ta’limni amalga oshirish imkoniyatining kengligida.

*Ikkinchi*dan, innovatsion texnologiyalar o’quv-tarbiya jarayoniga tizimli faoliyat yondashuvini keng joriy etish imkoniyatini beradi.

*Uchinchi*dan, innovatsion texnologiya oqituvchini ta’lim-tarbiya jarayonining maqsadlaridan boshlab, tashxis tizimini tuzish va bu jarayon kechishini nazorat qilishgacha bo’lgan texnologik zanjirni oldindan loyihalashtirib olishga undaydi.

*To’rtinchi*dan, innovatsion texnologiya yangi vositalar va axborot usullarini qo’llashga asoslanganligi sababli, ularning qo’llanilishi ta’lim tizimiga qo’yilgan talablarini amalga oshirishni ta’minlaydi.

Pedagogik innovatsiyalar samaradorligining o’lchovi sifatida optimallik o’qituvchi va o’quvchilarning kafolatlangan natijaga erishishi uchun kuch-quvvat sarflashlarini taqozo etadi. O’qituvchi va o’quvchilar o’zlarining shaxsiy pedagogik hamda o’quv faoliyatlari jarayonida turlicha darajadagi samaradorlikka erishadilar. Xuddi mana shuning o’zi pedagogik innovatsiyalarning optimallik darajasini belgilaydi. Innovatsion usullarning eng muhim belgisi sifatida natijalanganlik o’qituvchi faoliyatida ijobiy yutuqlarga erishilgandagina namoyon bo’ladi. O’lchovlardagi texnologiklik, kuzatuvchanlik, natijalarning qayd etilganligi o’qitishning yangi usullari, metodlarini baholash orqali namoyon bo’ladi.

Xulosa o’rnida o’quv-tarbiya jarayonida innovatsion texnologiyalarning to’g’ri joriy etilishi o’qituvchining bu jarayonda asosiy tashkilotchi yoki maslahatchi sifatida faoliyat yuritishiga olib keladi. Bu esa talaba va o’quvchilardan ko’proq mustaqillikni, ijodni va irodaviy sifatlarni talab etadi.

Innovatsion texnologiya asosida o'tkazilgan mashg'ulotlar yoshlarning muhim hayotiy yutuq va muammolariga o'z munosabatlarini bildirishlariga intilishlarini qondirib, ularni fikrlashga, o'z nuqtayi nazarlarini asoslashga imkoniyat yaratadi va ta'lim sifati ortishiga yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi “2022-2026 yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-165-sonli Farmoni.
2. Abduqodirov A, Ishmuhammedov R. "Ta'limda innovatsion texnologiyalar" T.:2008.
3. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari: darslik / mualliflar jamoasi; ed. Bordovskoy N.V. - 2-nashr, o'chirilgan - M.: KNORUS, 2011. - 432 b.
4. Ochilov M. "Yangi pedagogik texnologiyalar". Qarshi, 2000.
5. Panfilova A.P. Innovatsion pedagogik texnologiyalar: Faol o'rganish: Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik/A.P. Panfilov-M., Akademiya, 2009 y.
6. Usmonov S. "Pedagogik texnologiya asoslari" T.: 2012 y.